

Vážené dámy, vážení páni.

Dovoľte mi v mene Rady pre mimovládne organizácie rómskych komunít v SR a Európskej rómskej pracovnej agentúry, informovať Vás o súčasnom stave a postojoch rómskej národnostnej menšiny v SR po voľbách v roku 2006.

Rómska národnostná menšina napriek údajom nadobudnutým na základe sčítania obyvateľstva v roku 2001, kedy sa k tejto menšine prihlásilo len približne 89 000 obyvateľov, tvorí reálne najpočetnejšiu menšinu v SR, čo je približne 480 000 obyvateľov to je 9%. Je však i národnostnou menšinou s najnižším sociálnym statusom v spoločnosti. Zmenou sociálnych a ekonomických opatrení sa táto tragédia len prehlbovala, pričom dnes väčšina Rómov (70%) žije segregovane v absolútnej chudobe.

Správy Európskej komisie neustále poukazovali a stále poukazujú na zhoršujúcu sa situáciu Rómov, na časté prejavy porušovania práv, diskrimináciu a ich segregáciu.

Bolo prijatých mnoho medzinárodných dohovorov, legislatívnych zmien, ktoré sa *de facto* neuplatňujú v reálnej praxi. Sú známe prípady rasovo motivovaných trestných činov. Prípád Anastázie Balážovej, smrť tejto rómskej matky ôsmich detí vláda síce formálne odsúdila v roku 2000, záver vyšetrovania však viedol k odsúdeniu iba jedného z troch útočníkov aj to na smiešne nízky trest. Do dnes nie je vynesený rozsudok v prípade rasovo motivovanej vraždy p. Sendreia z roku 2001, pričom obvinení sú členovia policajného zboru. Až zarážajúco pôsobí rozhodnutie súdu v Brezne (č. 2T 92/98), ktorý pôvodne rozhodol, že Rómovia nemôžu byť obeťami rasovo motivovaných útokov, pretože ich rasa je totožná s rasou útočníkov. Skutočnosťou ostáva, že mnoho rasovo motivovaných trestných činov, ostáva utajených. Mnohí Rómovia sa boja nahlásiť útok na políciu, pretože sú známe aj prípady útokov zo strany policajtov počas vyšetrovania, dôsledkom čoho prevláda nedôvera a strach voči policajným orgánom a súdom.

Isté zmeny vo vnímaní práv menšín a etnických skupín, malo priniesť prijatie tzv. antidiskriminačného zákona. Slovenská vláda sa vstupom do EÚ zaviazala implementovať smernice Rady EÚ č. 43 z roku 2000 a č. 78 z roku 2000 a to do 2. decembra 2003. Uznesením č. 557 z roku 2002 vláda odporučila Parlamentu schváliť návrh antidiskriminačného zákona. Neskôr sa prijatie zákona stretlo s nesúhlasom vtedajšieho koalíčného partnera. Išlo najmä o zapracovanie ustanovení o „osobitných vyrovnávacích opatreniach“ (§ 8 ods. 8) citujem: *„Na zabezpečenie rovnosti príležitostí v praxi a dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania možno*

prijat' osobitné vyrovnávacie opatrenia na zabránenie znevýhodnenia súvisiaceho s rasovým alebo etnickým pôvodom.“ Bývalý podpredseda vlády SR pre legislatívu a minister spravodlivosti za KDH p. Lipšic následne podal v októbri 2004 podnet na Ústavný súd SR o súlade „antidiskriminačného zákona“ s Ústavou SR. Výsledkom bolo zrušenie tohto zákona Ústavným súdom SR. My Rómovia sa práve domnievame, že dočasné vyrovnávacie opatrenia sú jedným z možných nástrojov na odstránenie markantných sociálnych a ekonomických rozdielov, tvoriacich priepasť medzi majoritným a rómskym obyvateľstvom.

Bývalá vláda síce neustále proklamovala snahu riešiť tzv. „rómsky problém“, toto riešenie však zostalo len v polohe vládnej deklarácie. Segregácia a diskriminácia rómskeho obyvateľstva sa neustále prehľbuje, pričom najmarkantnejšie je to možné vnímať v segregácii rómskych osád. V 634 rómskych osadách, z ktorých mnohé sú bez základnej infraštruktúry, pitnej vody a elektriny, žije takmer 60% rómskej národnostnej menšiny. Vláda preinvestovala mnoho miliónov korún, ktoré akoby sa stratili v čiernej diere. Jednotlivé kroky pôsobili nekoncepčne a nesúrodo, pričom len naoko zakrývali už aj tak bezútešnú situáciu.

Všetky hodnotiace správy týkajúce sa postavenia rómskej národnostnej menšiny, ktoré predchádzajúca vláda dostala, jej vytýkali neustále narastajúci problém segregovaných tried a umiestňovanie detí do špeciálnych tried určených pre deti s mentálnym postihnutím. Špeciálne školy sa tak v mnohých regiónoch stavajú školami pre rómske deti. Rómske deti sú dnes ešte stále zaradované do špeciálnych škôl bez dôkladnejšieho diagnostikovania, bez možnosti spätného overovania ich postihnutia rediagnostiky. V roku 2001 bolo 62,3% detí z rómskej populácie v špeciálnych školách, pričom priemer detí s postihnutím v populácii sú približne 3 – 4%. Tento nepomer jasne deklaruje zlyhanie vzdelávacieho systému rómskych detí.

Ďalším páčivým problémom je používanie jazyka národnostných menšín. Vláda v roku 1999 síce prijala Zákon o používaní jazyka národnostných menšín ten sa však paradoxne na Slovensku v plnej miere uplatňuje len v súvislosti s maďarskou národnostnou menšinou.

Európska komisia vo svojej hodnotiacej správe poukazuje na skutočnosť, že právo používať svoj materinský jazyk Rómovia nevyužívajú. Dnes je približne 57 obcí v ktorých preukázateľne žije viac ako 20% Rómov a v daných obciach by sa malo uplatňovať používanie dvojjazyčných názvov. Z pohľadu Rómov je však prijatý zákon

diskriminujúci, pričom neumožňuje uplatňovať si právo vzdelávať sa v materinskom jazyku, ako jedinej národnostnej menšine na Slovensku.

Slovensko je dlhodobo kritizované zo zahraničia za prístup a pomalosť zmien v živote Rómov, ktoré možno zhrnúť do oblasti vzdelávania, zamestnanosti a bývania. Predchádzajúca vláda nasadila vysokú latku v snahe o dosiahnutie členstva Slovenska v EÚ a Severoatlantickej aliancii, stanovením si cieľov a programov ktoré nedokázala v reálnej miere naplniť. Rómsku menšinu bývala vládna garnitúra nepozdvihla s marginalizovaného postavenia, v konkrétnom živote ani vo verejnej mienke v slovenskej spoločnosti. Počet rómskych osád neustále stúpa, segregované mestské getá ako Luník IX stále existujú a sú symbolom negatívneho postavenia Rómov na Slovensku. Podľa nášho názoru bolo z pohľadu rómskej menšiny viac ako nešťastným riešením, že o problémoch rómskej menšiny rozhodovala maďarská menšina (SMK), ktorá bola 8 rokov súčasťou vládnej koalície. My Rómovia s nádejou a optimizmom vnímame skutočnosť, že riešenie rómskej problematiky v súčasnosti nemá vo svojej agende iná národnostná menšina, ktorá v minulosti hrubým spôsobom zneužívala postavenie v predchádzajúcej vláde na uprednostňovanie svojich riešení, na úkor rómskej menšiny v oblasti ľudských práv, používania rómskeho jazyka, vzdelávania, financovania kultúry menšín, bývania, zdravotnej starostlivosti a prerozdelenia prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ. Sme si vedomí niektorých xenofóbnych minulých výrokov terajších predstaviteľov krajiny, ale v konfrontácii máme aj negatívnu osemročnú skúsenosť s predchádzajúcou vládou, ktorá bola o nenaplnených prísluboch, nesystémových krokoch a neúčelne a nejasne vynaložených finančných prostriedkoch.

Preto chceme podporiť novú vládu SR a dať jej šancu ukázať, že jej pozornosť voči menšinám bude spravodlivo upriamená na každú z nich. Veríme, že zriadenie špeciálnej policajnej jednotky na boj s extrémizmom ktoré od 1.1. 2007 vytvára minister vnútra napomôže k rýchlemu riešeniu rasovo motivovaných útokov a povedie k zmene vnímania tejto obzvlášť závažnej trestnej činnosti majoritou.

Rómovia na Slovensku vítajú príchod lavicovo orientovanej vlády a túto skutočnosť považujú za vôbec prvú šancu reálne sa podieľať a naozaj riešiť rómsku problematiku.

Na záver nám dovoľte vyzvať Vás a požiadať všetkých tu prítomných expertov a odborníkov, prirodzené authority a politikov k konštruktívnemu dialógu a pomoci pri

hľadání spoločných riešení nám Rómom ako aj novej vláde SR, aby sa konečne riešenie rómskej problematiky na Slovensku začalo reálne napíňať.....

Ladislav RICHTER

Predseda RMORK